

חוק-יסוד: משק המדינה¹

1. **מסים, מילואות חובה ואגרות (תיקון מס' 1)** (א) מסים, מילואות חובה ותשלומי חובה אחרים לא יוטלו, ושיעוריהם לא ישונו, אלא בחוק או על פיו; הוא הדין לגבי אגרות.²
- (ב) מסים, מילואות חובה, תשלומי חובה אחרים ואגרות המשתלמים לאוצר המדינה, ושיעוריהם לא נקבעו בגוף החוק, ולא נקבעה בחוק הוראה שקביעתם בתקנות טעונה אישור הכנסת או ועדה מועדותיה, קביעתם בתקנות טעונה אישור מראש או תוך התקופה הקבועה לכך בחוק - בהחלטת הכנסת או בהחלטת ועדה מועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.
2. **נכסי מדינה** עסקאות בנכסי המדינה, רכישת זכויות וקבלת התחייבויות בשם המדינה ייעשו בידי מי שהוסמך לכך בחוק או על פיו.
3. **תקציב המדינה** (א) (1) תקציב המדינה ייקבע בחוק.

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 206; תיקון מס' 1 - ס"ח התשמ"ב, עמ' 170; תיקון מס' 2 - ס"ח התשמ"ג, עמ' 58; תיקון מס' 3 (עקיף) - ס"ח התשמ"ח, עמ' 32; תיקון מס' 4 - ס"ח התשנ"ב, עמ' 40; תיקון מס' 5 - ס"ח התשנ"ב, עמ' 224; תיקון מס' 6 - ס"ח התשס"ג, עמ' 498; תיקון מס' 7 (עקיף) - ס"ח התש"ע, עמ' 551; תיקון מס' 8 - ס"ח התשע"ד, עמ' 346 (עקיף, יחול מהבחירות לכנסת ה-20); תיקון מס' 9 - ס"ח התשע"ז, עמ' 32.

² אין בחוק זה כדי לגרוע מתקפו של סעיף 2 לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט-1949 (סעיף 2 לחוק משק המדינה (הוראות מעבר), התשל"ה-1975).

- (תיקונים מס' 1, 2, 7, 8 ו-9)
- (2) התקציב יהיה לשנה אחת ויביא את הוצאות הממשלה הצפויות והמתוכננות.¹
- (ב) (1) הממשלה תניח על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב במועד שקבעה ועדת הכספים של הכנסת אך לא יאוחר מששים ימים לפני תחילת שנת הכספים; ואולם, בתקופה כאמור בסעיף 36א(ב) לחוק-יסוד: הכנסת, תונח הצעת חוק התקציב על שולחן הכנסת במועד שקבעה ועדת הכספים של הכנסת אך לא יאוחר מ-45 ימים לפני היום הקובע כאמור באותו סעיף.
- (2) הצעת חוק התקציב תהיה מפורטת.

¹ הנשיאה נאור בבג"ץ 8749/13 חה"כ סתיו שפיר נ' שר האוצר (פורסם ביום 13.8.2017):

"השאלה שבמוקד הסכסוך היא, מהו היקף סמכותם של המשיבים לבצע העברות תקציביות מכוח חוק יסודות התקציב. חוק התקציב השנתי משקף את הפעילות העתידית של הממשלה, ולכן עליו להתייחס לפי החוק להוצאות "צפויות ומתוכננות". כיוון שחוק יסודות התקציב כפוף מבחינה נורמטיבית לחוק היסוד, אין מחלוקת למעשה על כך שהוצאות "צפויות ומתוכננות" חייבות עיגון בחוק, ולא ניתן לממשן באמצעות המנגנון הקבוע בחוק יסודות התקציב. כן מוסכם על הצדדים כי השימוש בהעברות תקציביות אינו יכול להביא לפריצת המסגרת הכללית של התקציב. שורש המחלוקת מצוי בשאלה כיצד יש לפרש את התיבה הוצאות "צפויות ומתוכננות", המקרינה כאמור על היקף סמכותם של המשיבים לבצע העברות תקציביות... בכל הנוגע לקביעת תקציב המדינה ולשינוי, חוק היסוד וחוק יסודות התקציב מתווים מנגנוני פיקוח משלימים, המשקפים איזון שנוהג שנים ארוכות בין עיקרון הפיקוח פרלמנטרי לבין הצורך בגמישות תקציבית. משום כך, יש להיזהר מפני מתן מובן רחב מדי לתיבה "הוצאות צפויות ומתוכננות". הרחבת מונח זה יתר על המידה בדרך פרשנית תצר את סמכות המשיבים מכוח חוק יסודות התקציב ועלולה להפר את האיזון שנקבע בדיון, בניגוד לתכליתו... פרשנות העותרת שלפיה אין לבצע העברות תקציביות המשקפות הוצאות שניתן היה לצפותן או לתכנן - אינה יכולה להתקבל."

- (3) הצעת התקציב המפורטת של משרד הביטחון והצעת התקציב המפורטת של גופים ביטחוניים שייקבעו לעניין זה בחוק¹ לא יונחו על שולחן הכנסת אלא על שולחן ועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והביטחון של הכנסת.
- (4) להצעת חוק התקציב יצורף אומדן המקורות למימונו.
- (ג)² במקרה הצורך רשאית הממשלה להגיש בתוך שנת הכספים הצעת חוק תקציב נוסף.
- (ד) נראה לממשלה כי חוק התקציב לא יתקבל לפני תחילת שנת הכספים, רשאית היא להגיש הצעת חוק תקציב ביניים.
- (ה) שר האוצר יגיש לכנסת מדי שנה דין וחשבון על ביצוע תקציב המדינה; פרטים ייקבעו בחוק.
- תקציב רב שנתי (תיקון מס' 4) 3א. (א) הממשלה תכין לקראת כל שנת כספים תכנית תקציב רב-שנתית שתכלול את הצעת חוק התקציב לשנה הקרובה וכן תכנית תקציב לשתי השנים הבאות אחריה.
- (ב) הממשלה תניח על שולחן הכנסת את תכנית התקציב הרב-שנתית ביחד עם הצעת חוק התקציב.

¹ ר' סעיף 18(א) לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.

² הנשיאה נאור בבג"ץ 8749/13 חה"כ סתיו שפיר נ' שר האוצר (פורסם ביום 13.8.2017): "העברת תקציב נוסף במהלך השנה צריכה להיות שמורה רק למקרים חריגים שבהם נוצר צורך דחוף ובלתי צפוי בשינוי התקציב מיסודו, שינוי שמשמעותו יצירת מסגרת כלכלית חדשה לגמרי. מקרים אלה, למשל, הם מקרים שבהם יש צורך לפרוץ את המסגרות הפיסקליות של התקציב הקיים או לערוך שינוי קיצוני מבחינת היקפו וטיבו בסדרי העדיפויות הממשלתיים."

(ג) כל הצעת חוק תקציב שתגיש הממשלה לכנסת תתבסס על תכנית התקציב הרב שנתית שהוכנה והונחה על שולחן הכנסת לפי סעיף זה בשנה הקודמת.

(א) לא נתקבל חוק התקציב לפני תחילתה של שנת הכספים, רשאית הממשלה להוציא כל חודש סכום השווה לחלק השנים-עשר מהתקציב השנתי הקודם, בתוספת הצמדה למדד המחירים לצרכן, שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

אי קבלת חוק תקציב¹
(תיקונים מס' 5 ו-8)

(ב) כספים לפי סעיף קטן (א) ייועדו קודם כל לקיום התחייבויות המדינה מכוח חוק, חוזים ואמנות; ביתרה תשתמש הממשלה רק להפעלת שירותים חיוניים ופעולות שנכללו בחוק התקציב הקודם לרבות כאלו שנכללו באמצעות שינויים תקציביים.

(ג) אין לשנות סעיף זה אלא ברוב חברי הכנסת.

¹ תחילתו של סעיף זה - ביום שייכנס לכהונתו ראש הממשלה שנבחר במועד הבחירות לכנסת ה-14. ר' סעיף 63(ב) לחוק-יסוד: הממשלה.
סעיף 49ב לחוק יסודות התקציב שכותרתו "פרסום הוצאות הממשלה בתקופה שבה לא נתקבל חוק תקציב שנתי" קובע: לא נתקבל חוק תקציב שנתי לפני תחילתה של שנת הכספים, יפרסם החשב הכללי במשרד האוצר באתר האינטרנט של משרד האוצר, את הסכומים שהוציאה הממשלה בכל חודש בתקופה כאמור בסעיף 33 לחוק-יסוד: משק המדינה; בפרסום כאמור יפורטו הכספים שהוציאה הממשלה לקיום התחייבויות המדינה מכוח חוק, חוזים ואמנות, להפעלת שירותים חיוניים ולפעולות אחרות, וכן כל החלטה בעניינים כאמור שהתקבלה לפי הנחיות החשב הכללי."

חקיקה
הצריכה
תקציב¹
(תיקון מס' 6)

ג.3. (א) הצעת חוק תקציבית לא תתקבל בכנסת אלא בקולותיהם של 50 חברי הכנסת לפחות; הרוב האמור דרוש בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית; ואולם אם הפכה הצעת חוק להצעת חוק תקציבית לאחר הקריאה הראשונה, דרוש הרוב האמור בקריאה השנייה ובקריאה השלישית.

(ב) הסתייגות תקציבית לא תתקבל בכנסת אלא בקולותיהם של 50 חברי הכנסת לפחות; התקבלה הסתייגות תקציבית להצעת חוק לא תתקבל הצעת החוק בכנסת בקריאה השלישית אלא בקולותיהם של 50 חברי הכנסת לפחות.

(ג) קביעת העלות התקציבית, לענין סעיף זה, של הצעת חוק או הסתייגות, תהיה של ועדה מועדות הכנסת הדנה באותה הצעת חוק או הסתייגות (להלן - הועדה); הועדה תקבע את העלות התקציבית על פי הערכת שר האוצר או מי שהוא הסמיך לכך, אלא אם כן הוכח להנחת דעתה, על פי הערכה אחרת שהוגשה לה, כי העלות התקציבית שונה מהערכת שר האוצר; הערכות לפי סעיף זה יוגשו בצירוף נתונים ואמדנים.

(ד) בסעיף זה -

"הצעת חוק תקציבית" - הצעת חוק שמתקיימים בה כל אלה:

(1) היא הוגשה שלא בידי הממשלה;

¹ (א) תיקון מס' 6, אשר הוסיף את סעיף ג, חל גם על הצעת חוק שהונחה של שולחן הכנסת לפני תחילתו (ביום א' בסיון התשס"ג - 1 ביוני 2003), החל בשלב שבו נמצאת ההצעה בוועדת הכנסת הדנה בה; (ב) בתיקון מס' 6 נקבע כי חוק-יסוד: משק המדינה (הצעות חוק והסתייגויות שבביצוען כרוכה עלות תקציבית)(הוראת שעה), התשס"ב-2002 - בטל.

(2) בביצועה כרוכה עלות תקציבית של 5 מיליון שקלים חדשים¹ או יותר, בשנת תקציב כלשהי;

(3) הממשלה לא נתנה את הסכמתה לעלות התקציבית;

"הסתייגות תקציבית" - הסתייגות להצעת חוק, שמתקיימים בה כל אלה:

(1) בביצועה כרוכה עלות תקציבית של 5 מיליון שקלים חדשים² או יותר, בשנת תקציב כלשהי;

(2) הממשלה לא נתנה את הסכמתה לעלות התקציבית;

"עלות תקציבית" - הוצאה או התחייבות להוצאה מתקציב המדינה, או הפחתה של הכנסות המדינה אף אם ההוצאה או ההפחתה כאמור מלווה בהקטנה של הוצאה או התחייבות להוצאה מתקציב המדינה, או בהגדלה של הכנסות המדינה;

"הוצאה מתקציב המדינה", "הפחתה של הכנסות המדינה" - לרבות הוצאה מתקציבו של גוף מתוקצב או הפחתה של הכנסות גוף מתוקצב;

"גוף מתוקצב" - כהגדרתו בסעיף 21 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.³

¹ נכון ליום 1 בינואר 2018 הסכום הוא 6,045,391 ₪ - י"פ התשע"ח, עמ' 4704; התשע"ז, עמ' 2437; התשע"ו, עמ' 2945; התשע"ה, עמ' 2979; התשע"ד, עמ' 3128; התשע"ג, עמ' 214, עמ' 2504 (העדכון לא פורסם ברשומות עד לתיקון סעיף 93(ו) לתקנון הכנסת במאי 2012).

² ראו הסכום המעודכן בהגדרה "הצעת חוק תקציבית".

³ "תאגיד" - (1) תאגיד שהוקם בחוק או מכוח סמכותו של שר שניתנה בחוק, והוא מוסד של המדינה או שנתקיים בו אחד מאלה: (א) הממשלה משתתפת בתקציבו, במישרין או בעקיפין; (ב) חבריו או חברי הנהלתו, כולם או מקצתם,

(ה) הסכומים הנקובים בהגדרות "הצעת חוק תקציבית" ו"הסתייגות תקציבית" בסעיף קטן (ד) יתעדכנו ב - 1 לינואר של כל שנה לפי שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

(ו) הוראות סעיף זה לא יחולו על הצעת חוק שעניינה פיזור הכנסת ועריכת בחירות.

4.	הדפסת שטרי כסף וטביעת מטבעות שישמשו הילך חוקי וכן הוצאתם יהיו על פי חוק.	שטרי כסף ומטבעות
5.	משק המדינה יעמוד לביקורת מבקר המדינה.	ביקורת (תיקון מס' 3)

מתמנים בידי הממשלה או בידי שר; למעט בנק ישראל, רשות מקומית וחברה ממשלתית; (2) חברה מוגבלת בערבות, או הקדש, אשר שר או ראש רשות מקומית ממנה להם דירקטור או נאמן, לפי הענין ואשר שר האוצר קובע שהוראות פרק זה, כולן או מקצתן, יחולו עליהם; "גוף מתוקצב" - תאגיד, רשות מקומית, מועצה דתית, בנק ישראל, חברה ממשלתית וחברה עירונית; "חברה ממשלתית" - כמשמעותה בחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975, לרבות חברת בת ממשלתית וחברה מעורבת כמשמעותן בחוק האמור; "חברה עירונית" - חברה שיותר ממחצית כוח ההצבעה או הזכות למנות יותר ממחצית מספר הדירקטורים שלה הם בידי רשות מקומית או בידי רשות מקומית יחד עם המדינה או עם חברה עירונית אחרת או חברת בת עירונית; "חברת בת עירונית" - חברה שיותר ממחצית כוח ההצבעה או הזכות למנות יותר ממחצית מספר הדירקטורים שלה הם בידי חברה עירונית, או בידי חברת בת עירונית או בידי חברת בת עירונית יחד עם חברת בת עירונית אחרת.

החלטה בדבר הסמכת ועדות לאשר תקנות לפי חוק-יסוד: משק המדינה¹

הכנסת החליטה בתוקף סמכותה לפי סעיף 1(ב) לחוק-יסוד: משק המדינה -

1. (1) להסמיך את ועדת הכספים לאשר תקנות הקובעות שיעורי מסים, מילוות חובה, תשלומי חובה אחרים ואגרות המשתלמים לאוצר המדינה, למעט אגרות כמפורט בפסקה (2);

(2) להסמיך את ועדת החוקה, חוק ומשפט לאשר תקנות הקובעות שיעורי אגרות המשתלמות לאוצר המדינה, לפי כל דין, בשל הליכים בבתי משפט, בבתי דין ובלשכות ההוצאה לפועל;

והוא כשאין בחוק שלפיו מותקנות התקנות הוראה בדבר אישורן בכנסת או בועדה אחרת מועדותיה.

2. ההחלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לאשר תקנות² - בטלה.

3. תחילתה של החלטה זו ביום קבלתה בכנסת³.

¹ י"פ התש"ם, עמ' 538.

² י"פ התשל"ו, עמ' 574.

³ ההחלטה נתקבלה בכנסת ביום ז' בכסלו התש"ם (27 בנובמבר 1979).